

УДК 368.01

JEL Classification: G22

Г. М. Ярова*старший викладач кафедри фінансів
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»***Г. Н. Яровая***старший преподаватель кафедры финансов
ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»***G. N. Jarovaya***Senior Lecturer, Department of Finance
Higher education institution Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade»***ЗАДАЧІ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОКАЗНИКІВ,
ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ****ЗАДАЧИ СИСТЕМЫ МОНИТОРИНГА ПОКАЗАТЕЛЕЙ,
КОТОРЫЕ ХАРАКТЕРИЗУЮТ ФИНАНСОВУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ
СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИИ****OBJECTIVE OF THE MONITORING INDICATORS
THAT CHARACTERIZE FINANCIAL STABILITY OF INSURANCE ORGANIZATIONS**

Розглянуто основи діагностування фінансової стійкості страхових організацій за допомогою системи моніторингу і оцінки відносних показників страхової діяльності.

Ключові слова: фінансова стійкість страхових організацій, фінансова надійність, моніторинг, індекс, пере-страхування, страхові премії, страхові виплати.

Рассмотрены основы диагностирования финансовой устойчивости страховых организаций с помощью системы мониторинга и оценки относительных показателей страховой деятельности.

Ключевые слова: финансовая устойчивость страховых организаций, финансовая надежность, мониторинг, индекс, перестрахование, страховые премии, страховые выплаты.

The basics of diagnosing financial stability of insurance organizations through a system of monitoring and evaluation of the relative performance of insurance.

Key words: financial stability of insurance companies, financial reliability, monitoring, code, reinsurance, insurance premium, insurance premiums.

Постановка проблеми. За сучасних умов нестабільності вітчизняної економіки все більш актуальною постає проблема пожвавлення страхової галузі. З цього приводу нагальною залишається необхідність вдосконалення методики діагностування та визначення шляхів зміцнення фінансової стійкості страхових компаній – основного чинника їх фінансової надійності. Як правило, на рівні страхових організацій недостатньо уваги приділяється відстеженню динаміки відносних фінансових показників діяльності, зокрема, фінансової стійкості, тому вважаємо доцільним запровадження та ефективне використання системи моніторингу відносних показників фінансової стійкості. Відповідно, нагальною постає проблема визначення задач, котрі вирішуються за допомогою цієї системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Трактування сутності фінансової стійкості, які використовуються вченими-економістами в дослідженнях зі страхових відносин, демонструють нам різні підходи та відмінності у тлумаченнях та формулюваннях. Проблемам забезпечення фінансової стійкості страхових організацій присвячено праці таких вчених-економістів, як: О. О. Гаманкова, Н. В. Шевчук, А. М. Єрмошенко, Л. А. Орланюк-Малицька, В. А. Сухов, Л. В. Шірінян, А. А. Бойко, Д. С. Маруженко, О. Л. Ольховська, Ю. Н. Дьячкова, А. І. Гінзбург, О. Д. Вовчак, І. М. Ненно, Л. Т. Гиляровська, А. А. Вехорева, А. А. Гвозденко, В. В. Шахов, К. Е. Турбина, Н. В. Ткаченко та ін.

Ми вшановуємо думки фахівців з цього приводу і, спираючись на їх напрацювання, маємо на меті сформулювати власний підхід щодо розуміння сутності цієї дефініції, створити зручний

для використання теоретичний інструментарій практичного дослідження та діагностування фінансової стійкості страхових організацій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ми вважаємо, що основою забезпечення фінансової стійкості страхових організацій є запровадження на рівні страхової компанії системи моніторингу і оцінки її фінансових показників. З огляду на це, вважаємо за необхідне запропонувати для відстеження комплекс відносних показників, які віддзеркалюють здатність страхової організації протистояти негативному впливу зовнішніх та внутрішніх чинників її діяльності.

Мета статті. Метою статті є визначення задач системи моніторингу показників фінансової стійкості страхової організації.

Результати дослідження. Роль фінансової стійкості страхових організацій полягає у можливості застосування складових її механізму для ідентифікації ситуацій, за яких страховій компанії загрожує погіршення її фінансової надійності. При цьому, цей механізм, модернізований згідно з вимогами сучасності, надає можливість визначати шляхи покращення тенденцій показників страхової діяльності за умови використання найбільш прийнятних, з точки зору прикладного аспекту, засобів.

Ми вважаємо за доцільне визначити позиції, які здійснюють вплив на фінансову стійкість страхової організації: розмір страхових резервів, фінансовий стан, територіальна розгалуженість, розширення діяльності страхової організації за межі її основного бізнесу, рівень конкуренції на ринку, перестрахові відносини, достатньо високий професійний рівень та відповідна кваліфікація її штатних робітників.

Аналіз і оцінка динаміки впливових позицій має велике значення, тому необхідним є періодичність оцінки результатів фінансової діяльності та завчасне внесення коректив до поставлених цілей.

Запровадження системи моніторингу показників, що характеризують фінансову стійкість страхових організацій, можна вважати природним, оскільки втілення заходів з її забезпечення повинно здійснюватися послідовно, систематично, з періодичністю виконання групи поставлених задач і мати на меті збереження фінансової надійності страховика незалежно від впливу зовнішніх та внутрішніх негативних чинників страхового середовища. З огляду на це, нами сформульовано наступний перелік задач моніторингу, які можуть виконуватися на рівні страхової компанії з певною регулярністю в залежності від нагальності та доцільності:

- планування фінансових показників на наступні за звітним періодом три роки;

- визначення оптимістичного та песимістичного прогнозів діяльності страхової організації;

- осмислення та формулювання декількох комбінацій розвитку подій, їх проблематичності, виявлення перспектив розв'язання можливих проблем;

- вибір і реалізація обраної комбінації дій та заходів забезпечення позитивної динаміки фінансових показників;

- контроль реалізації обраної комбінації дій.

Для визначення узагальнюючих характеристик фінансової стійкості страхових організацій та вирішення цих задач нами пропонується розраховувати і використовувати такі відносні показники, як індекси [1, с. 261], [2, с. 15]. У зв'язку з цим, інтерес представляє моніторинг запропонованого нами комплексу індексів та коефіцієнтів, які характеризують різні аспекти фінансової стійкості страхової організації за досліджувані періоди. Деякі з них ми наведемо.

1. Індекс відносної самодостатності: показує забезпеченість страхової організації обсягами чистих страхових премій.

2. Індекс відносної залежності від перестраховування: показує міру впливу перестраховування на фінансову стійкість страхових організацій.

3. Індекс відносного страхового покриття: показує відповідність обсягів середньорічних надходжень валових страхових премій середньорічним страховим компенсаціям.

4. Коефіцієнт результативності страхового поля: показує обсяг валових страхових премій у розрахунку на одного мешканця території (міста, регіону).

5. Коефіцієнт забезпеченості страхового поля: показує обсяг страхових виплат на одного мешканця території (міста, регіону).

Для аналізу візьмемо приклад з умовними даними та приймемо, що для здійснення розрахунків нами обрано діяльність страхової організації «SHURANSE», яка здійснює страхову діяльність з ризикових видів страхування, функціонує і зареєстрована як юридична особа в м. Полтава. Дані для аналізу надано в табл. 1.

В табл. 2 ми розмістили розраховані нами середні величини, які ми будемо використовувати для визначення відносних показників фінансової стійкості страхової організації «SHURANSE» за I період: з N-3 року по N-1 рік, і за II період: з N-2 року по N рік.

Використовуючи дані табл. 1 і табл. 2, розраховуємо відносні показники фінансової стійкості страхової організації «SHURANSE» за I і II періоди. Результати розрахунків оформлюємо в табл. 3.

Таблиця 1

**Показники страхової діяльності
для визначення відносних показників фінансової стійкості страхової організації «SHURANSE»
за період з N-3 року по N рік**

Назва показника	роки			
	N-3	N-2	N-1	N
1. Чисті страхові премії, тис. грн	79 462,8	12 658,0	13 327,7	17 970,0
2. Валові страхові премії, тис. грн	130 266,8	20 442,1	23 081,7	22 693,5
3. Перестрахові премії, тис. грн	38 591,3	6056,4	5885,7	4699,2
4. Страхові відшкодування, тис. грн	42 922,9	6737,2	6104,6	4864,0
5. Чисельність населення м.Полтава, тис. чол.	289,2	290,8	291,9	296,5

Таблиця 2

**Показники середніх величин
для розрахунку відносних показників фінансової стійкості страхової організації «SHURANSE»
за I і II періоди**

Назва показника	Аналізовані періоди	
	I період	II період
Середні за три аналізовані роки:		
1) надходження чистих страхових премій, тис. грн:	35 149,5	14 651,9
2) надходження чистих страхових премій в розрахунку на одного мешканця м. Полтава, тис. грн:	120,9	50,0
3. Середні за три аналізовані роки надходження перестрахових премій, тис. грн	16 844,5	5547,1
4. Середні за три аналізовані роки надходження перестрахових премій в розрахунку на одного мешканця м. Полтава, тис. грн	58,0	18,9
5. Середні за три аналізовані роки надходження валових страхових премій, тис. грн	57 930,2	22 072,4
6. Середні за три аналізовані роки надходження валових страхових премій в розрахунку на одного мешканця м. Полтава, тис. грн	199,3	75,3
7. Середні за три аналізовані роки страхові відшкодування, тис. грн	18 588,2	5901,9
8. Середні за три аналізовані роки страхові відшкодування в розрахунку на одного мешканця м. Полтава, тис. грн	64,0	20,1
9. Середня за три аналізовані роки чисельність населення м. Полтава, тис. чол.	290,6	293,1

Таблиця 3

**Відносні показники фінансової стійкості страхової організації «SHURANSE»
за I і II періоди**

Назви індексів	Аналізовані періоди	
	I період	II період
1. Індекс відносної самодостатності	0,606 76	0,663 81
2. Індекс відносної залежності від перестраховування	0,290 77	0,251 31
3. Індекс відносного страхового покриття	3,116 50	3,739 86
4. Коефіцієнт результативності страхового поля по м. Полтава	197,669 02	75,315 40
5. Коефіцієнт забезпеченості страхового поля по м. Полтава	63,426 64	20,138 54

Для досягнення більш коректних результатів у розрахованих нами значеннях індексів ми залишаємо п'ять знаків після коми.

Отримані нами значення свідчать про наступне. Індекс відносної самодостатності за I і II періоди становить відповідно 0,606 76 та 0,663 81. Це означає, що в середньому страхові внески мешканців міста забезпечують страхові резерви досліджуваної страхової організації обсягами чистих страхових премій більш як на половину.

Значення індексу відносної залежності від перестраховування за досліджувані періоди демонструє зменшення і становить відповідно по періодах 0,290 77 та 0,251 31. Таким чином, знизилась фінансова стійкість страхових організацій, адже загальновідомим є факт, що операції з перестраховування є важливим чинником фінансової стійкості страхових організацій.

Підвищення індексу відносного страхового покриття з 3,116 50 в I періоді до 3,739 86 у II пе-

ріоді та його значення більше ніж нуль показує, що обсяг середньорічних надходжень валових страхових премій з одного мешканця міста перевищує сплату страхових відшкодувань більш, ніж утричі.

Коефіцієнт результативності страхового поля показує, що у розрахунку на одного мешканця міста обсяг валових страхових премій змінився з 197.669 02 у першому періоді до 75.3154 у другому. Такі зміни свідчать про погіршення фінансової стійкості досліджуваного страховика.

Коефіцієнт забезпеченості страхового поля також суттєво зменшився: обсяг страхових виплат на одного мешканця міста в першому періоді становив 63.426 64, а у другому – 20.138 54, тобто майже втричі.

Стислий огляд наведених нами розрахунків є лише фрагментарним прикладом застосування відносних величин у дослідженнях діяльності страхової компанії. Вважаємо за доцільне:

– по-перше, проводити аналогічні дослідження за більшу кількість періодів (період – дані за три роки);

– по-друге, розраховувати відносні показники за видами страхування, які здійснює страхова компанія;

– по-третє, з метою забезпечення оцінювання та порівнянності отриманих індексів вважаємо за необхідне спрямувати власні дослідження у розробку їх еталонних значень;

– по-четверте, вважаємо за необхідне на основі результатів проведеного моніторингу і оцінки його результатів розробити алгоритм прогнозування показників на майбутні періоди.

Ми вважаємо, що запровадження на страхових організаціях системи моніторингу і оцінки відносних фінансових показників створить умови для збереження їх фінансової стійкості та надійності як в поточній діяльності, так і на майбутні періоди.

Висновки та пропозиції. Проведені нами дослідження дозволяють запропонувати розуміння системи моніторингу показників фінансової стійкості страхових організацій як процесу, що дозволяє ідентифікувати виникнення проблемних ситуацій та визначитися з переліком дій, спрямованих на їх подолання. Сформульовані нами задачі моніторингу стосуються планування фінансових показників, визначення оптимістичного та пе-

симістичного прогнозів діяльності страхової організації; осмислення та формулювання декількох комбінацій розвитку подій, їх проблематичності, виявлення перспектив розв'язання можливих проблем: вибору та реалізації обраної комбінації дій та заходів забезпечення позитивної динаміки фінансових показників та контролю реалізації обраної комбінації дій.

Ми пропонуємо введення на рівні страхових організацій системи моніторингу і оцінки відносних показників фінансової стійкості страхових організацій.

Фінансова стійкість страхових організацій нами визначається як чинник ідентифікації ситуацій, за яких на страховій компанії очікуються послаблення або зміцнення фінансової надійності. У загальноприйнятому розумінні ідентифікація є процесом порівняння об'єкта з деяким еталоном. Тому наші дослідження повинні ґрунтуватися на порівнянні показників з певними еталонними значеннями, що надасть можливість оцінювати тенденції їх змін та розраховувати їх прогнозні значення. З цією метою визначення та кваліфікація еталонних значень показників зумовлює напрями нашого подальшого дослідження.

Бібліографічні посилання

1. Рязов Н. Н. Общая теория статистики : учеб. для студ. экон. спец. вузов // Н. Н. Рязов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Статистика, 1980. – 344 с., ил.
2. Яровая Г. Н. Модернизация методических подходов к диагностике финансовой устойчивости страховых организаций / Г. Н. Яровая // Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2013 : сб. научных трудов SWorld : материалы междунар. науч.-практ. конф. (Одесса, 18–19 июня 2013 г.). – Одесса : КУПРИЕНКО, 2013. – Вып. 2, т. 28. – С. 14–16.

List of references

1. Ryauzov N. General Theory of Statistics // NN Ryauzov : Textbook for students, keeper, special, universities. - 3rd ed., Rev. and add. - M. : Statistics, 1980. - 344s., Il.
2. Yarovaya G.N. Modernization methodical approaches k Diagnosis finansovoy Stability of insurance organizations / GN Yarovaya // Modern Problems and solutions s path in science, transport, production and education '2013 : Sat. nauchnih labor SWorld: Materials Internat. scientific. - Pract. conf. (Odessa, June 18-19, 2013 g). – Odessa: KUPRYENKO, 2013. - Vol. 2, v. 28. – P. 14-16.